

гр. Сасково
Окр. Силбиш-ска

50 партийна организация в Банско

Юбилеен вестник — 30. XI. 1968. Издава ГК на БКП — Банско

СЛАВНО ПЕТДЕСЕТИЛЕТИЕ

Петдесет години, половината от които са непрекъснати героични борби против капитализма и фашизма, за победата на социалистическата революция, и другата половина — героичен съзидателен труд. Такава е най-кратката история на партийната организация в Банско.

генерал-лейтенант
КРУМ РАДОНОВ

д-р Скабрин.

Избраното ръководство и останалите комунисти започнали неморна работа както вътре в Партията по усвояването на марксизма-ленинизма и запознаване с актуалните политически задачи, изучаване на Устава на Партията, партийната политика и методите на работа на комунистите, така и сред трудещите се маси.

по-нататъшното развитие на революционното движение в света и в нашата страна ставаше под нейното неотразимо влияние.

Войната свърши с военно поражение за България и произтичащите от това тежки последици. Върнали се демобилизираните фронтовици, някои от които още на фронта се били ориентирали към партията на тесните социалисти. Те също се влюбили в агитационна работа.

Партията бързо се превръща в голяма сила с безспорно политическо влияние сред трудещите се и народната интелигенция. В общинските избори през 1920 година тя спечелва болшинството в съвета и Банско става една от немногото комуни в България. Със своята политика в интерес на трудещите се и особено с установяването на прогресивно-подоходните общински данъци Комунистическата партия още повече се утвърждава като партия, защитаваща широките народни маси.

През 1922 година, с помощта на царската армия, в нашия край се настани ВМРО и впоследствие взе участие в деветоюнския фашистки преврат. Но партията в нашия край по указание на ЦК не се противопостави на преврата, запази неутралитет, въпреки че тя беше единствената политическа сила, която внушаваше респект в македонската организация.

След като БКП възприе курс към подготовка и провеждане на въоръжено въстание, заедно с ня

При тази обстановка всеотдайната работа на Никола Голев и Илия Тошев и други комунисти е дала своите резултати. Отначало се оформила група, а след това на 7 ноември 1918 година — първата годишнина на Великата октомврийска социалистическа революция — 28 комунисти, най-будните представители на трудещите се и народната интелигенция в Банско — образуват БРСДП (т. с.). И тази партия, озарена от Великия октомври, се заема с предопределената ѝ от историческото развитие задача да преобрази нашето общество в съгласие с идеите на марксизма-ленинизма. И не отстъпи от това си задължение.

В първото ръководство са били избрани Никола Голев, Илия Тошев, Костадин Скабрин, Методи Кацаров, Маноил Тодев, Костадин Колчагов и Димитър Баракров. Първ секретар е станал другарят Коста

Нашият край току-що беше освободен от турско робство и първите марксисти в Банско — учителите Никола Голев и Илия Тошев, и двамата активни участници в борбата за освобождението ни от турско робство, още през 1913 година започват да пропагандират идеите на БРСДП (т. с.). Те разяснявали на трудещите се, че освободителното дело не е завършено, че буржоазната държава и буржоазните партии защитават интересите на капиталистите, на имотните класи, че е необходимо работниците да създадат своя партия, която да защитава интересите на трудещите се.

Започналата Първа световна война, в която, въпреки декларациите на неутралитет, Фердинанд и буржоазното правителство вмъкнаха България, гладът, мизерията на фронта и в тила и безмислените жертви направиха трудещите се още по-податливи към агитацията на комунистите.

Великата октомврийска социалистическа революция като пролетен гръм над изстрадалата земя взвести края на зимата и настъпването на мечтаната от най-светлите умове на човечеството пролет на човешката история. Тя озари пътя на трудещите и войниците и

РОМАНТИКА

Аз искам да напиша	днес	Аз виждам в бъдещето тези	блящи
	поема,	да пръснат	
в която да диша		дъжд	от семена.
на новото време	стихът.	И в песните им,	рукунали
Да тръгнат във нея	крилата	да блика	отгоре,
	на гордия	труд	и свобода.
	демон,	Аз виждам как	прелитат
обходил от полюс до полюс	светът.	високо над екваторния пек,	прелитат над зелените полета
Защо е този хленч?		и над арктическия снег.	Това е новата романтика,
Защо въздишат хората	изстинала?	се ражда	и добива своя плът.
по някаква романтика	които пеят	И възплотена	в самолетно
	по вебето синьо.	яго,	
И неразбрали тази песен горда,	напрасно	обхожда днес	от край
	мръщите	до край	светът.
Тя носи вечната	чела		
на яките	човешка бодрост		
	стоманени		
	крила.		

(Продължава на стр. 3)

ДУМИТЕ МУ СЕ ПРЕДАВАХА ОТ УСТА НА УСТА

(Очерк за дядо Никола Голев)

Народът в Банско и сега го нарича просто и мило „дедо Коле“. В думите той влага много топлина, много обич и синовна признателност към човека, който пръв запали искрата на комунизма в Банско.

Никола Голев е свързал съдбата си с комунистическите идеи много рано — още през 1906 г., когато е бил ученик в Кюстендилското педагогическо училище. През 1918 г., след връщането си от фронтите на Първата световна война, той сплотява най-смелите, най-будните банскалии. В струга на Коле Колчагов край Глазие, те образуват банска партийна организация.

Невисок, със сурово смръщени вежди, Н. Голев изглежда неприветлив, необщителен. Но тоя саможив на пръв поглед човек се оказва стличен агитатор. На събранията той търпеливо и увлекателно разяснява новите за комунистите политически термини, смисъла на победилата в Съветска Русия Октомврийска революция, какво значи работническо-селска власт и др. И по-късно, когато партийната организация придобива знания и револю-

ционен опит, комунистите се съвещават с него за всяка акция, по всеки труден въпрос. Той не обича да говори официално, със строг поведителен глас, не обича да се налага. Ще седне до човека и кротко ще му разясни непознатото. Говори просто, разбрано. По-младите борци като ген. Крум Радонов, Слава Ваканова и др. от него са разбрали, чрез примери от живота, основния закон на диалектиката — за единството на количествените и качествените изменения. От него те са узнали за пръв път, че революцията не свършва със завземането на политическата власт, а трябва дълго и упорито да се работи, за да се преустрои икономиката и съзнанието на хората. С много търпение им обяснява, че да правим съ-

глашение с буржоазията е едно, а единен фронт с венчки прогресивни, антифашистки сили — съвсем друго. Когато трябва да убеди човека в своята правда, той не пести за това сили, нито време. Затова комунистите го обичат, съветват се с него, а най-младите, стигат в увлечението си до там, че подражават на недостатъка му да се облича небрежно.

Той съумява да убеди и най-близките си хора да станат комунисти. Братята му Костадин и Иван са негови близки помощници в партийната работа. През септември 1923 година Костадин загива изпълнявайки бойна задача Другарката на Иван — Зина, заедно с Мара Седлоева, поставя началото на женско комунистическо дружество. Двете ушнват и знамето

на партийната организация. Майката, макар и възрастна, помага в партийната работа. Скромна, свит, небрежно облечен, Н. Голев не прави на повърхностния човек особено впечатление. Затова в годините на най-черната немощия власт се успокоява, че той се е уплашил от пролетите, поуменел е, отказал се е от комунизма, и смирено си гледа училището и работата на нивата. А всъщност той се скрива отличен конспиратор. Умело използва всички възможни форми, за да вдъхне и на деца, и на възрастни вяра в по-светлото, по справедливото утро. В часовете по вероучение той използва библиейските притчи, съветва учениците да бъдат четливи и дружни, да си помагат при нужда, да се обичат като братя, защото

не „има ли в една къща мир и разбирателство, няма и щастие“. По време на Солевата акция той уж е неутрален. Само ще напомни „случайно“ за турско робство, за Гоце и Даме, за Илинден. Някой го запитва за съветското предложение. Той каже тихо и замислено, че предложението е радушно и трябва да се подкрепи. Думите му се предават от уста на уста. Така рече дедо Коле, а той не хвърли думите си на вятъра. И подписите под предложението за мирен договор със СССР се увеличават. Популярната банка, на която той е ръководител, е крепост на нелегалната Комунистическа партия. Когато идва в Балкана първата партизанска чета, тихият, кротък дедо Коле не веднаж носи храна на партизаните, снабдява ги със сведения, гниотява някои от тях в плевнята си. 1944 година, 9 септември, Песни, цветя, радост, победа! На общоградски митинг народът избира дедо Коле за кмет на града. Той е все така добър, сткрвен, сърдечен с хората, както по-рано. (Продължава на стр. 3)

ТЕ ПЪРВИ ХВЪРЛИХА СЕМЕНАТА

До 1912 г. нашият край е бил под тежко турско робство. За социалистическа пропаганда през този период не може да се говори. Единичните, носители на социалистически идеи, оше не са ги изявявали, поради това, че националноосвободителните борби са поставяли под свое подчинение всички останали въпроси.

След освобождението от турско робство през 1912 година положението много бързо се променя.

Поради лекоислелното и късогледството на българската буржоазия и цар Фердинанд поради водената от тях противонародна политика, България беше ополетяна от втора национална катастрофа.

Изтерзаните от глад и студ войници се завърнаха по домовете си, за да ги намерят празни, а жените, децата, майките и бащите — гладни и голи. Стопанската разруха беше пълна, а за нашия току-що освободен край — катастрофална. Земята бе бедна и слабопродуктивна. Нямаше къде да се работи, нямаше приходи и средства за най-належащи нужди.

Мът бушуваше в гърдите на тези изтерзани хора. Видя се, че дезертьорството и единичните прояви на неподчинение не ще бъдат желан резултат.

На фронта, а и сега те слушаха и жадно поглъщаха словата на агитатори от БРСДП (т. с.), които сочеха виновниците за войната, виновниците за икономическата неправда и пътя за изплатване на трудещите се от експлоатация. На душите им ставаше по-леко, когато далече от северозток долитаха сведения, че обединените усилия на работници и селяни са постигнали победа — свалили са господството на омразната буржоазия и са създали първото социалистическо отечество на работниците и селяните.

В тази благодатна почва на измъчените труженици хвърляните семена от учителите-социалисти Никола Голев и Илия Тошев дадоха богат плод. Следва един период от предварителна организационна работа между съиндейници, който скоро завършва.

На 7 ноември 1918 година в

кръжката на Костадин Н. Скабрин се събира една значителна група, която взема решение за създаване на организация на БРСДП (т. с.) в Банско и туря начало на организирана партийна дейност.

Инициатори на образуването на партийната организация са били Никола Голев, Илия Тошев и Костадин Скабрин. Освен изброените членове учредители са били следните лица: Костадин Д. Колчагов, Иван Д. Колчагов, Димитър Бараков, Манол Тодев, Георги Хаджигеоргиев, Костадин Г. Обецанов (Петело), Иван Н. Скабрин, Костадин Д. Кушлев (Казако), Тодор Н. Драгосинов, Методи Хаджиопов, (Кацаров), Димитър Бакалов (Чирпанлията), Никола Везюв, Димитър Ив. Нусторов, Георги Ив. Тренчов (Дуото), Лазар Д. Рахов, Методи Т. Драгосинов, Лазар Т. Чакаров, Костадин Д. Пинин (Биндаро), Георги М. Глушков (Качмарков), Георги Ив. Терзиев (Машалата), Димитър К. Котиров, Димитър Дувин, Петър Т. Мутафчиев, Методи Цв. Колчагов и Георги К. Йовкин.

Първото партийно ръководство е било в състав: секретар — Костадин Н. Скабрин, членове: Никола Голев, Илия Тошев, Манол Тодев, Костадин Колчагов, Димитър Бараков и Методи Хаджиопов (Кацаров).

Следващи поред партийни секретари са били: Благо Ангелинин, Димитър Бараков, за кратко време като заместници са били Иван Г. Голев и Владимир Седлоев. Последен партиен секретар в бурните дни на Септемврийското въстание 1923 година е бил Никола Сирлещов.

Разбирайки добре ленинското указание за осигуряване опора сред масите, партийната организация на БРСДП (т. с.) организира секции и поделения сред жените, главни деятелки на които са били Шанд К. Колчагова и Захарина Голева, секция сред младежите, изтъкнати членове на която са били Лазар Ив. Попстефанов, Владимир Седлоев, Никола Ковачев, Никола Сирлещов, Методи Цв. Колчагов и в потребителна кооперация „Освобождение“, активен деятел на която е бил Благо Ангелинин и други.

Броят на партийните членове се е увеличавал най-много до 70 човека, но скоро партийната организация става притегателна сила. Нейната дума се слуша от все повече хора. Макар че в Банско са били изградени буржоазни партии, като Широкосоциалистическата, Демократическата, Либералната, които са били толерирани от властта, последните не са намерили масова опора сред населението. Само една друга партия е намерила известна по-масова опора сред населението — това е БЗНС. Но тази партия, не можейки да даде реки отговори на наболелите въпроси, остава с второстепенно значение и влияние, макар и да е властваща партия.

Агитаторите на БРСДП (т. с.) (която партия от м. май 1919 година се преименува в БКП (т. с.) са били винаги сред народа — по кръчми и работилници, на полето и в гората, по празненства и махленски сборове. Навсякъде, където мъка е тежала на сърцата на изтерзания народ, са се разнасяли напътстващите думи на БКП (т. с.)

Последователите на партията и тези, които са слушали нейния глас, са се увеличавали непрекъснато. Това става видно от проведените през 1919 г. избори за народни представители и проведените през 1920 година избори за общински и окръжни народни съвети. За окръжен съветник е избран Костадин Скабрин, а за общински съветници са избрани: Димитър Бараков, Костадин Колчагов, Лазар Калистрин, Манол Тодев, Методи Кацаров, Никола Голев, Илия Тошев, Александър Рабаджиев, Никола Сирлещов и Иван Н. Проданичин, който впоследствие е снет и изключен от партията.

Болшинството от общинските съветници са членове на БКП (т. с.) Общината в Банско става комуна и първият кмет на тази комуна е Димитър Бараков.

Макар и оскъдни, документите от тези години хвърлят ярка светлина върху икономическата, политическата и просветната дейност на първата общинска комуна. Осъществено е прогресивно подоходно облагане, като населението е разделено на 5 категории, приемат се наредби за опазване имота на социално слабите граждани от посегателствата и нарушенията на търговци-мародери. Утвърждават връзки с демократичните сили в града и левин-

Факсимиле на членската карта на Костадин Мехомийски.

ката на македонската организация. Заздравяват училищното дело и строго спазват закона за безплатно задължително образование на подрастващите до 14-годишна възраст и други. В резултат на тази добре обмислена, планувана и провеждана политика партийната организация привлича към себе си, възпитават и ръководи трудещите се към още по-големи победи.

Тяжна изява бе участието на банскалии в Септемврийското въстание в 1923 година. Участници в превземането на казармата в гр. Разлог са били: Никола Голев, Илия Тошев, Асен Младенов, Костадин З. Колчагов, Михаил К. Кошов, Михаил Д. Молеров, Никола К. Сирлещов, Костадин П. Лалев, Костадин Н. Скабрин, Костадин Г. Обецанов (Пе-

тело), Лазар Попстефанов, Иван Н. Колчагов, Костадин Д. Колчагов, Димитър Ив. Нусторов, Благо Ангелинин, Методи Цв. Колчагов, Манол Тодев и Владимир Седлоев.

В Банско към успешите въстаници много бързо се присъединяват маса хора, поставили се в разположение на партията и новата власт, а у враговете на революцията личи липса на желание за съпротива, а след разгрома на въстанието — липса на открито желание за отмъщение.

В тези години на успехи, възход и погром на БКП (т. с.) се впитва бойко революционно поколение, което по-късно с героичност си дела доказва как се служи на партията, на класата, и на отрудения български народ.

Драгосин Г. РАДОНОВ

ДУМИТЕ МУ СЕ ПРЕДАВАХА ОТ УСТА НА УСТА

(Продължение от стр. 1)

Счита, че за комуниста е непростено да лентяйствува, да лъже, да се възгордява. На събранията го избират винаги в деловия президиум. Но когато трябва да застане там, той стои плътно смръщил вежди, приведен, смутен от това, както му се струва, незаслужено уважение. Много по-леко му е на работа, на полето. От младия до последните години на живота си, той обича полската работа. Гледа добитъка, оре, сее, жъне. Често учениците са го виждали да влиза в клас, а по палтото и каската му стърчат сламки — слагал е, преди да дойде, храна на добитъка. И това той прави съвсем не от скъперничеството!

Той е съвсем сам, няма

семейство. В труда удава мъката по самотния живот, за да не го смаже тя. А про изведеното — който има нужда, нека вземе! Трудно може да се намери бедно семейство в Банско, на което да не е помогнал, отделяйки от залька си.

Когато накрая ляга тежко болен, хората, дошли да го видят, са смутени; той лежи в старата, окадена къща край пушливото кюмбе. Край него е същата бедна покривина стояла там и преди 9. IX. 1944 година. Не е използвал служебното си положение да се обзаведе добре, да се облече хубаво, а е раздавал почти цялата си заплата на нуждаещите се.

— Господи, той е светец — просълзени мълвят набожните стари жени.

— Истински комунист, истински човек — казват другарите му.

Дедо Коле няма семейство. Но в тези тежки дни при него, в болницата, идва голямото народно семейство. Край него са пристигнали бойните му другари. Идва майки, на които някога е помагнал да изучат децата, сираци подкрепяни от него тежък час, невръстни деца, на доведени от майките си да видят „добрия дедо Коле“. Всеки е взел каквото има, да го почерпи и зарадва. Лицето му е ведро, приестливо. Нищо, че смъртта е наблизил. Той се радва, че семето, което е посял в душите на банскалии преди години, е живо. Множи се и дава плод.

Митка ТОМОВА

Дидо Никола Голев